

ФОНЕТИКА: МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ПРАВИЛЬНОЇ ВИМОВИ, РОБОТА З АКЦЕНТОМ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

PHONETICS: METHODS OF FORMING CORRECT PRONUNCIATION AND WORKING WITH ACCENT IN TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Данчишин Н.Р.,
orcid.org/0000-0001-8350-9109
кандидат філологічних наук,
науковий співробітник

Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою
Національного університету «Львівська політехніка»

У статті розглянуто деякі з основних аспектів вивчення фонетики в курсі української мови як іноземної. Наголошено, що опанування фонетичною системою української мови є необхідною умовою для формування комунікативної компетентності іншомовних студентів, адже правильна вимова, наголос та інтонація визначають природність і зрозумілість мовлення. У матеріалі узагальнено сучасні підходи до вивчення фонетики, викладені в працях українських дослідників, проаналізовано специфіку методичних розробок і запропоновано напрями вдосконалення їх.

Крім того, у статті окреслено підставові принципи вивчення фонетики: опору на системні властивості звукового ладу української мови, врахування особливостей рідної мови студентів, комплексність роботи над артикуляцією, наголосом, ритмом тощо. Особливу увагу зосереджено на явищі міжмовної інтерференції, яке спричинює виникнення акценту, спотворення окремих звуків чи інтонаційних моделей тощо.

Проаналізовано досвід викладання фонетики в студентів, що знають різні мови (іспанську, китайську, корейську, німецьку), з урахуванням типових труднощів артикуляції. Підкреслено важливість адаптації навчальних матеріалів відповідно до фонетичних особливостей конкретних мовних груп. Також зазначено, що в більшості сучасних підручників з української мови для іноземців інформацію про фонетику української мови подано неповно, зокрема бракує детального опису специфічних українських звуків, як-от [ɪ] чи [ʏ].

Зроблено висновок, що вдосконалення методики навчання фонетики має відбуватися в напрямі створення комплексних навчальних курсів, які поєднують аудіовізуальні засоби, систематичні тренувальні вправи та міжмовний порівняльний аналіз. Такий підхід сприятиме глибшому засвоєнню української звукової системи, що є запорукою ефективного опанування української мови загалом.

Ключові слова: українська мова як іноземна, фонетика, навчальний курс, методика викладання, ортоепія.

The article examines some of the key aspects of studying phonetics in the course of Ukrainian as a foreign language. It is emphasized that mastering the phonetic system of Ukrainian is a prerequisite for developing foreign students' communicative competence, as correct pronunciation, stress, and intonation ensure the naturalness and intelligibility of speech. The study summarizes current methodological approaches to teaching phonetics, presented in the works of Ukrainian scholars (Z. Bakum, L. Horchynska, I. Kozelko, H. Kovalova, O. Morhunova, V. Tymkova, and others), analyzes their methodological foundations, and outlines possible ways to improve them.

The paper identifies the key principles of phonetic instruction: reliance on the systemic properties of Ukrainian phonology, consideration of learners' native language features, and integrated work on articulation, stress, rhythm, and intonation. Special attention is devoted to the phenomenon of interlingual interference, which leads to accent and pronunciation deviations.

The experience of teaching phonetics to students from various linguistic backgrounds (Spanish, Chinese, Korean, German) has been analyzed, considering common articulation difficulties. It is noted that many modern textbooks on Ukrainian as a foreign language insufficiently cover the peculiarities of the Ukrainian phonetic system, particularly the distinct articulation of sounds such as [ɪ] and [ʏ].

The conclusion highlights the need to develop comprehensive phonetic courses that integrate audiovisual resources, systematic pronunciation practice, and interlingual comparative analysis. Such an approach will promote accurate pronunciation and a deeper understanding of Ukrainian phonology, contributing to more effective acquisition of Ukrainian as a foreign language.

Key words: Ukrainian as a foreign language; phonetics; language course; teaching methodology; orthoepy.

Постановка проблеми. На початковому етапі вивчення мови фонетика відіграє надзвичайно важливу роль, із чим згодні чи не всі методисти. Так, за словами Н. Гайдиш, «недостатнє опанування фонетики породжуватиме неприродне звучання мовлення, перешкоджатиме

взаєморозумінню та відвертатиме увагу від теми розмови» [6, с. 32]. А позаяк «правильне засвоєння графічно-звукової системи стане запорукою успішної подальшої роботи» іншомовця [17, с. 127], саме з фонетичного курсу і варто починати навчання.

Крім того, за словами Л. Горчинської, «без знання фонетичного рівня неможливе оволодіння писемною та усною формами мови, засвоєння орфографічних, граматичних, пунктуаційних, стилістичних та інших норм, а також формування навичок слухання, говоріння, читання та письма» [8, с. 1]. Тож, у висліді, студент, як зазначає Г. Ковальова, мусить «розрізнати значущі одиниці – фонемі», себто «дотримуватися властивих українській фонетиці звукових протиставлень і “чути” їх у процесі сприйняття чужої мови» [16, с. 106]. Вторить цим висновкам і В. Тимкова, що серед результатів, яких має досягнути студент наприкінці курсу, виділяє: знання головних відомостей про будову мовного апарату, особливостей творення звуків людської мови, їхньої класифікації, а також основних змін звуків у мовному потоці [27, с. 4].

Останні дослідження та публікації. Методику вивчення фонетики в курсі української мови як іноземної (УМІ) розробляли низка дослідників, зокрема: Л. Архипенко [1], З. Бакум [2], Н. Гайдиш [6], Л. Гмиря [7], Л. Горчинська [8], І. Збір [13], О. Качала [15], Г. Ковальова [16], І. Козелко [17], Н. Купрата [18], І. Ланова [19], О. Литвиненко [20], П. Лунь [21], О. Моргунова [24], А. Новосолова [25], В. Пілецький [5] та інші.

Мета статті – висвітлити основні аспекти вивчення фонетики в курсі української мови як іноземної (УМІ) на підставі матеріалів, напрацьованих у різні роки.

Виклад основної частини. Зазначимо, що відповідний курс необхідно укладати згідно зі Стандартизованими вимогами до рівнів володіння УМІ. Для початкового рівня (A1) документ визначає, з поміж-іншого, такі вимоги до мовної компетентності в контексті фонетики та ортоєпії:

- чергування голосних [і] – [о], [і] – [е]: *ніс – носа, річ – речі*;
- чергування приголосних [к] – [ц'], [х] – [с'], [г] – [з']: *рука – у руці, жінка – жінці, поверх – на поверсі, нога – на нозі*;
- чергування приголосних [д] – [дж], [с] – [ш]: *ходить – ходжу, сидіти – сиджу, носити – ношу*.
- подвійний наголос: *пóмилка – помíлка, зáвжди – завждí*;
- наголос для розрізнення слів: *замóк – зámок*;
- наголос для розрізнення форм: *ру́ки* (називний відмінок множини) – *рукі́* (родовий відмінок однини).
- засоби милозвучності української мови (уживання прийменників *у, в* та сполучників *і, й*; уживання прийменника *з* і його варіантів *зі, із*).
- інтонація (розповідна, питальна, оклична)» [30].

Водночас категоризація та обсяг вмісту може дещо відрізнитися залежно від тієї чи іншої педагогічної оптики. Л. Горчинська, приміром, пропонує подавати матеріал із фонетики у двох блоках: вступному та супровідному. У першому, на її думку, увагу має бути зосереджено на звуках та їхніх протиставленнях (як-от, у вправах на розрізнення приголосних за дзвінкістю/глухістю та м'якістю/твердістю), наголосах, базових типах інтонаційних конструкцій (таких, до речі, дослідниця виділяє п'ять: розповідне речення, питальне з і без питальних слів, неповне питальне й окличне), основах графіки української мови тощо. У другому блоці – на вдосконаленні й автоматизації слуховимовних навичок студента [8, с. 1–2].

Натомість І. Ланова визначає лінгвістичну компетенцію в царині фонетики за чотирьома критеріями: вимовою звуків та їхніми позиційними змінами, інтонаційними конструкціями й ситуаціями їхнього слововжитку, наголосом і його переміщенням у парадигмі слів, синтагматичному поділі на фрази [19, с. 135]. Водночас Г. Ковальова вирізняє чотири принципи, яких викладачеві УМІ варто додержуватися в навчальному процесі: «опору на системні властивості звукового ладу української мови; врахування особливостей звукового ладу рідної мови студентів; поєднання свідомості й імітативності в навчанні вимови (свідомо-імітативний шлях); комплексність роботи над артикуляцією звуків, наголосом, ритмікою слова та інтонацією» [16, с. 107].

А З. Бакум наголошує на необхідності формувати фонетико-ортоєпічну компетенцію студентів-іноземців за такими трьома параметрами:

- «фонетичні знання (засвоєння фактів, понять, закономірностей, правил з фонетики, вивчення основних фонетичних одиниць української мови, як-от: „звук“, „артикуляційна характеристика голосних і приголосних звуків“, „фонетична транскрипція“, „ортоєпія“, „інтонація“ тощо);
- фонетичні вміння та навички (правильна вимова всіх ізольованих звуків та звуків у мовленнєвому потоці, розуміння всіх звуків під час аудіювання інших носіїв мови; правильне наголошування слів);
- ритміко-інтонаційні (коректне інтонаційно-ритмічне оформлення власного мовлення й коректне сприйняття мовлення інших)» [2, с. 98].

У цьому аспекті слушні думки висловлює і О. Моргунова: «У курсі фонетики української мови іноземні студенти вивчають не лише окремо взяті звуки, а й їхні основні протиставлення (для приголосних за глухістю – дзвінкістю і тверді-

стю – м'якістю), закономірності їхнього поєднання, фонетичні процеси (вплив позиції звука у слові та сусідства інших звуків на його звучання), природу й структуру складу; наголос і створювані ним ритмічні моделі, а також основні типи інтонаційних конструкцій» [24, с. 70].

З перспективи педагога І. Козелко визначає шість завдань, виконання яких слугує втіленню практичної мети навчання фонетики:

1) «подати інформацію про звуковий склад мови;

2) розвинути мовленнєві навички;

3) ретельно відпрацювати в аудиторії той матеріал, який для самостійного опрацювання видається складним, та загалом “закріпити” його під час прочитання текстів, повідомлень;

4) передбачити та спрогнозувати прогрес у професійному мовленні, задля чого в роздатковому матеріалі мусять міститися одиниці з фахового мовлення;

5) з'ясувати сутнісну роль фонетики в курсі викладання української мови як іноземної;

6) збагнути організаційно-методичний характер викладу інформації в іншомовній аудиторії» [17, с. 129].

Виклики міжмовної інтерференції. Особливі труднощі на етапі початкового опанування фонетики викликає брак тієї чи іншої фонем, притаманної українській літературній мові, у рідній мові студента. Це частина явища міжмовної інтерференції (виникає «при засвоєнні нерідної мови» або «за умови існування тривалих мовних контактів» [29, с. 712]), через що інофон може допускатися певних помилок. Проблему спричинено специфікою артикуляційної бази, що, як відомо, «неоднакова в різних мовах» [5, с. 157], і через яку в студента «під час опанування іноземної може виникати акцент» [6, с. 32]. Як зазначає А. Новосьолова, інтерференція «стосується того, як іншомовний студент відтворює звуки однієї мови, порівнюючи їх зі звуковою системою рідної» [25, с. 39]. У цьому руслі дослідниця виокремлює «імітативний» («передбачає повторення почутого» або «відтворення аудіоматеріалів») та «свідомий» (з використанням схем мовного апарату, таблиць, звукових зразків) методи, які викладач міг би комплексно застосовувати на етапі вивчення фонетики, щоб уникнути «відхилень у мовленні студентів» [25, с. 39].

Водночас, за словами П. Луньо, «сприяти удосконаленню і корекції вимови іноземних студентів мають фонетичні вправи, мета яких – формувати слуховідтворювальні навички щодо поділу мовленнєвого потоку на слова, склади; робити звуко-

вий аналіз слова і складів; виділяти наголошені та ненаголошені склади; творити склади і слова з звуків; визначати співвідношення між звуками і буквами» [21, с. 85].

У цьому контексті А. Болотнікова та Л. Чередник зосереджуються на «аудіомовному» методі, який радять використовувати на перших двох рівнях вивчення мови (А1 та А2). Дослідниці пишуть: «Сутність методу полягає в тому, що спочатку студент повторює кілька разів усе почуте від викладача чи під час аудіопрослуховування і лише на другому рівні йому дозволено продукувати одне-два самостійно побудовані висловлення. Багаторазове повторення фіксує в пам'яті правильну вимову слів, речень, окремих мовних кліше» [3, с. 224].

Виходячи з описаного раніше, задля поставлення правильної вимови слушно в навчальному процесі застосовувати метод порівняння системи звуків української мови та рідної мови студента чи мови-посередника, зрозумілої йому. Окрім того, О. Литвиненко щодо цього зазначає: «Якщо студенти володіють спорідненими мовами (у нашій ситуації ідеться про мови слов'янської групи – Н.Д.), то це може бути як перевагою (коли певні міжмовні моменти виявляються аналогічними), так і недоліком (коли однакові, на перший погляд, слова мають зовсім різне значення)» [20, с. 152].

Питання міжмовної інтерференції під час вивчення УМІ перебуває у фокусі дослідницького інтересу багатьох педагогів-практиків. Зокрема, О. Качала описує та класифікує типові помилки іспанськомовних студентів [15], Л. Гмиря [7] та Л. Архипенко [1] – китайськомовних, Н. Збір [13] – корейськомовних, В. Пілецький і Я. Гаврилишин [5] – німецькомовних.

Так, О. Качала наголошує: «Фонетичне тло рідної мови виявляється таким міцним, що акустичні образи іншомовних слів сприймаються спотворено; не відбувається адекватного представлення звуків чужої мови» [15, с. 104]. Тому, провадить далі дослідник, «навчання чужоземної вимови передбачає ретельне попереднє вивчення взаємодієнь фонетичних систем рідної та іноземної мови» [15, с. 104].

З огляду на особливості власної праці з іспаномовною аудиторією та порівняльний аналіз фонемного складу української та іспанської мов, він каже: «Порівняння фонемних опозицій української та іспанської мов допомагає виявити ті ознаки чужої для студентів мови, за якими вони зможуть диференціювати „схожі” звуки рідної (іспанської) та чужої (української) мови і які, з погляду методики навчання вимови, будуть найістотнішими для цих

звуків. Порівняння фонетичних систем обох мов у фонологічному аспекті дає загальне прогнозування того, як чужі фонемні можна вкласти у свої. Крім того, аналіз фонемних протиставлень дає змогу визначити ті звуки чужої мови, які будуть відмінними, важливими для протиставлення зі „схожими” звуками рідної мови» [15, с. 105].

Водночас, покликаючись на тривалий досвід роботи з корейцями, Н. Збир підкреслює: «Для носіїв корейської мови в артикуляційноакустичних характеристиках цілком відсутні українські фонемні [з], [дз], [ж], [г], [в], [ф], [ц]. Фонемні [б], [п], [д], [т], [с], [ш], [дж], [ч] можна порівняти з відповідними корейськими, але вони не тотожні з ними за артикуляційними характеристиками. Отже, тільки про голосні [а], [е], [і], [о], [у], [и] можна сказати, що вони відповідають корейським звукам (хоч і мають деякі артикуляційно-акустичні відмінності)» [13, с. 165]. Тож, підсумовує філологиня, «важливим чинником в оптимізації вивчення правил вимови українських приголосних звуків з боку корейців і створення методично правильних підручників УМІ для корейських студентів є врахування відмінних рис української та корейської консонантних систем» [13, с. 165].

Л. Гмиря, зважаючи на роботу з виходцями з Китаю, висновує: «Китайським студентам важко усвідомити, що український склад – це частина, яка не збігається з морфемою, оскільки для китайської мови характерний повний збіг морфеми і складу. У китайській мові склад – це не лише мінімальна одиниця мовлення, а й здебільшого мінімально значуща одиниця мови. З урахуванням вищезазначених особливостей китайської мови в навчальний процес важливо обов'язково включати завдання, які будуть формувати практичні навички фонетичного членування слів, вимови груп приголосних» [7, с. 56].

На підставі порівняння звукових властивостей української та німецької мов, В. Пілецький та Я. Гаврилишин констатують наявність трьох спільних ознак цих мов: «участь голосових зв'язок, тип артикуляції та місце артикуляції» [5, с. 157]. Ці спільності, резюмують мовознавці, «становлять вияви фонетично-фонологічних мовних універсалій у кожній національній мові, які й собі містять мовні відмінності: близькі приголосні звуки обох мов мають відносно однаковий характер, проте вони не ідентичні, їхні розрізнявані ознаки служать логічному принципу поділу приголосних, кожен із них своєрідно реалізовується в порівнюваних мовах» [5, с. 157]. То, за словами вчених, «важливим для навчально-прак-

тичних цілей є пізнання і розуміння своєрідної звукової реалізації однакових, але не ідентичних приголосних» [5, с. 157].

Труднощі з коректною репрезентацією фонетичних особливостей української мови в навчальних матеріалах. На недоліках у репрезентації фонетичної системи української мови в навчальному-методичній літературі загострює увагу Н. Гайдиш, покликаючись, із-поміж іншого, на те, що «у багатьох посібниках і підручниках з української мови для іноземців виклад фонетичної інформації недостатній» [6, с. 33]. Розв'язок проблеми вона бачить у створенні деталізованих «фонетичних та ортоепічних практикумів», які «доречно доповнити аудіозаписами й зображеннями позицій мовних органів у фазах екскурсії-витримки; тоді мовець зможе порівнювати описану систему з артикуляційною базою рідної мови» [там само].

Зі свого боку додамо, що в роботі з іноземними студентами також неодноразово натрапляли на згадану проблему. Так, автори знаних підручників з УМІ, як-то: «Вивчаймо українську мову!» (М. Джура), «Яблуко» (М. Бурак), «Крок-1» (О. Палінська, О. Туркевич), «Українська мова для іноземців. Крок за кроком» (Д. Мазурик), «Українська мова як іноземна. Розділ І. Фонетика» (Р. Жангазінова, С. Кусяк), «Українська мова. Практичний курс для іноземців» (Г. Мацюк) тощо, не відображають усіх підставових особливостей вимови українських фонем. Зокрема, жоден із них не розглядає відмінності української літери «и» ([ɪ]) від так би мовити «аналога» в російській («ы») чи польській («у»), хоч вимовляється звук, який ці букви передають, по-різному: в українській це, як відомо, неогублений голосний передньо-середнього ряду середньо-високого підняття (близький за вимовою до англійського [ɪ]), у російській і польській – середнього ряду високого підняття. Такий аспект особливо актуальний для студентів, що знають споріднені з українською мови. А ще – ніде з раніше переліченої навчальної літератури не зазначено, що літерою «в» в українській мові передають не тільки приголосний [v] ([v]), а й – у певних позиціях у слові – [ʋ] ([w], «у нескладотворчий»), рівно ж як і те, що літера «й», залежно від контексту, відтворює на письмі фонемні [j] або [i] («і нескладотворчий»).

Варто заважити, що згадана проблема частково не стосується виданого 1978 року двомовного (англійсько-українського) «Підручника української мови», авторами якого є Ю. Жлуктенко, Н. Тоцька та Т. Молодід [11, с. 12]. Так, на початку книжки розміщено таблицю з літерами тогочасної

абетки (без «г»), вимову звуків пояснено за допомогою паралелей з мовою англійською, зокрема навпроти букви «в» є примітка про передавання нею звуків [v] і [w]; немає, щоправда, аналогічного пояснення щодо «й». На нашу думку, слушно практику таких пояснень відродити, адже, як свідчить і наш педагогічний досвід, виправляти наслідки недобре поставленої вимови важче, ніж навчити студента одразу говорити якомога ближче до літературної норми.

Водночас, як зауважує Н. Купрата, «підручник не може охопити весь горизонт фонетичних аспектів, які постають перед іноземцем, оскільки правильна вимова потребує повного зосередження не тільки зорового, а й слухового апарату» [18, с. 76]. Тому, радить педагогиня, принагідно варто «слухати українські пісні, поезію, яку читає диктор» тощо [18, с. 76]. Корисним у цьому аспекті може стати, зокрема, курс «Запрошення в Україну», де до кількасерійного навчального фільму для початківців додано низку вправ, зокрема на опанування фонетики [12].

Приклади навчальних вправ. Задля ілюстрації порушеної теми розглянемо приклади деяких розробок. Насамперед інофона варто навчити розпізнавати український відповідник певного «аналога» в рідній мові студента чи в мові-посередниці (наприклад, англійській). Такі вправи знаходимо, зокрема, у підручнику О. Палінської та О. Туркевич [26, с. 9], а також М. Джури [9, с. 10-12].

Ефективними можуть бути вправи на поєднання приголосних звуків із голосними, як-от у посібнику С. Кусяк та Р. Жангазиной, де студентів пропонують слухати, повторювати та читати склади в такій послідовності: «Пп [п], Бб [б] [п] – [б] па, по, пу, пе, пи, пі ап, оп, уп, еп, ип, іп ба, бо, бу, бе, би, бі аб, об, уб, еб, иб, іб па-ба, по-бо, пи-би пу-бу, пе-бе, пі-бі па-ап, по-оп, пи-ип пу-уп, пе-еп, пі-іп ба – баба» [10, с. 5].

Подібного принципу дотримується й О. Дегтярьова зі співавторами, що, зокрема, пропонує такі завдання в практичному блоці свого підручника для студентів рівня А1: «Мм (ем): ма-мо-му-ме-ми; ам – ом – ум – ем – им» тощо [31, с. 12]. Одразу по тому, до речі, подано найпростішу лексику, що використовує щойно вивчені звуки, як-от: «мама /мати» [31, с. 12].

Водночас Я. Зуєнко, декларуючи у своєму курсі принцип «активної та цілеспрямованої комунікативності» [14, с. 6], пропонує, зокрема, завдання на:

- розпізнавання голосних [а-о], [у-о], [и-і].
- розпізнавання приголосних [т-д], [б-п], [з-с], [с-ц], [м-т].
- ритміку слова, склади, наголос на прикладі одно-, дво-, трьохскладових слів (__, __, __, __, __, __, __, __) [14, с. 15].

Крім того, вагоме місце посідають і вправи для розрізнення, зокрема, твердих, м'яких та пом'якшених приголосних. Такий варіант є, з-поміж іншого, в посібнику Н. Сварич:

«ми – мі; ти – ті; ди – ді; ки – кі;
ни – ні; ви – ві; ци – ці; си – сі;
дим – дім; кіт – кит; він – вона; сік – син» [28, web].

Висновки. Отже, фонетика – це підложжя успішного опанування української мови як іноземної. Вивчення фонетики забезпечує формування правильної вимови, інтонації та ритміки мовлення, що сприяє комунікативній компетентності студентів. Аналіз методичних підходів свідчить про доречність поєднання свідомо-імітативного та аудіомовного методів навчання, порівняльного аналізу звукових систем української мови та рідної мови студента, а також використання аудіовізуальних матеріалів. У планах і надалі досліджувати стрижневі аспекти, необхідні для ефективного вивчення української мови як іноземної.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Архипенко Л. М. Про деякі труднощі у навчанні української мови в іноземній аудиторії. *Інноваційні технології і методика викладання гуманітарних дисциплін: теорія і практика технічних закладів вищої освіти : матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції з проблем вищої освіти і науки, 18 квітня 2024 р.* Харків: ХНАДУ, 2024. С. 69–72.
2. Бакум З. Формування фонетико-ортоепічної компетентності студентів у процесі навчання української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2011. Вип. 6. С. 97–102.
3. Болотнікова А., Чередник Л. Українська мова як іноземна в аспекті міжкультурної комунікації. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип 31, том 4. С. 221–226.
4. Бурак М. Яблуко: підручник з української мови як іноземної (базовий рівень). Львів: В-во УКУ, 2017. 268 с.
5. Гаврилишин Я., Пілецький В. Порівняльна характеристика українського і німецького консонантизму: лінгводидактичний аспект. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2007. Вип. 2. С. 156–161.
6. Гайдиш Н. О. Фонетична інформація в матеріалах для вивчення української мови іноземцями. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ, 2019. Вип. 2 (66). С. 32 – 36.

7. Гмиря Л. Українська мова як іноземна в китайській аудиторії. *Atelierul nr. 5. Filologie slavă (limba și literatura ucraïneană). Tradiție și inovare în cercetarea științifică*. 2024. Ediția 12, Vol. I.. С. 54–57.
8. Горчинська Л. В. Деякі аспекти формування фонетичної компетенції іноземних студентів. *Матеріали LII Науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ (Вінниця, 21-23 червня 2023р.)*. 2023. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/41218/18801.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
9. Джура М. Вивчаймо українську мову! Львів: ЛА «Піраміда», 2007. 212 с.
10. Жангазінова Р., Кусяк С. Українська мова як іноземна. Розділ І. Фонетика : навчально-методичний посібник для самостійної роботи іноземних студентів англomовного відділення галузі знань 22 «Охорона здоров'я». Львів: Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, 2023. 24 с.
11. Жлуктенко Ю., Тоцька Н., Молодід Т. Підручник української мови. Київ: Вища школа, 1978. 414 с.
12. Запрошення в Україну. *Міні-серіал для вивчення української мови* : веб-сайт. URL: <https://invitationtoukraine.com/ua/>
13. Збір І. Фонетична інтерференція корейських студентів у процесі вивчення української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної : збірник наукових праць*. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. Вип. 13. С. 164–171.
14. Зуєнко Я. М., Корбут Л. М., Репетун А. К. Українська мова як іноземна. Вступний фонетично-комунікативний курс. Методичний посібник для викладачів. Запоріжжя: ЗДМУ, 2020. 204 с.
15. Качала О. Типові фонетичні помилки іспаномовних студентів під час вивчення української мови. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. Вип. 6. С. 103–111.
16. Ковальова Г. М. Робота над деякими аспектами музики і мови на уроках музичної фонетики зі студентами іноземцями при вивченні УЯІ. *Науковий вісник ХДУ Серія Перекладознавство та міжкультурна комунікація*. 2018. № 5. С. 101–106.
17. Козелко І. Вивчення фонетики в іншомовній аудиторії. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2015. Вип. 11. С. 126–130.
18. Купрата Н. Розвиток усного мовлення на уроках української мови як іноземної. *Мова*. 2019. № 31. С. 75–79. URL: <http://mova.onu.edu.ua/article/view/178516/183089>
19. Ланова І. В. Навчання фонетики української мови іноземних студентів на початковому етапі. *Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції (1–2 жовтня 2015 р.)*. Харків, 2015. С. 135–138.
20. Литвиненко О. О. Українська мова як іноземна: Фонетичний та морфологічний аспекти. *Матеріали Міжнародного науково-практичного семінару «Інновації та традиції у мовній підготовці студентів» (14 грудня 2017 р.)* Х.: ХНУБА, 2017. С. 152–156.
21. Луць П. Фонетичний матеріал української мови в підручниках для іноземців. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2012. Вип. 7. С. 84–92.
22. Мазурик Д. Українська для іноземців. Крок за кроком. Харків: Фоліо, 2019. 288 с.
23. Мацюк Г. Українська мова. Практичний курс для іноземців (за новою редакцією правопису) : навчальний посібник. 3-тє вид., випр. і допов. Тернопіль, 2024. 328 с.
24. Моргунова О. Особливості використання інтерактивного лінгвометодичного тренажера у вивченні початкового фонетичного курсу української мови як іноземної. *Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія»*. Харків, 2016. Вип. 54. С. 67–75.
25. Новосолова А. К. Особливості навчання фонетики української мови як іноземної у закладах вищої освіти. *Концептуальні шляхи реформування та розвитку педагогічних наук : матеріали II наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 22-23 трав. 2020 р.)*. Херсон: Молодий вчений, 2020. С. 37–42.
26. Палінська О. М., Туркевич О. В. Крок-1 (Початковий рівень : А1-А2). Українська мова як іноземна : книга для студента. Львів, 2010. 102 с.
27. Програма курсу «Українська мова як іноземна». Укладачі: Тимкова В. А., Чечель О. М. Вінниця: ВНАУ, 2011. 31 с.
28. Сварич Н. УМІ. Елементарний рівень. *Svarych* : веб-сайт. URL: <https://svarych.com/ukrayinska-mova-iak-inoziemna-ieliementarnii-rivien-a1/>
29. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. Полтава: Довкілля-К., 2008. 712 с.
30. Стандартизовані вимоги: рівні володіння українською мовою як іноземною А1–С2. Зразки сертифікаційних завдань : посібник / Мазурик Д., Антонів О., Синчак О., Бойко Г. Київ: Фірма «ІНКОС», 2020. 186 с.
31. Українська мова для іноземців. Рівень А1 : навчальний посібник. За заг. ред. Т. Дегтярьової. Суми: Університетська книга, 2024. 279 с.

Дата першого надходження рукопису до видання: 24.10.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.11.2025
 Дата публікації: 30.12.2025